

УДК 621.396

*Слюсарь І.І., к.т.н., доцент,
Слюсар В.І., д.т.н., професор,
Павлюк С.Ф., студент,
Кохан Л. І., студент,
Дерій Р.С., студент,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

СИНТЕЗ ФРАКТАЛЬНИХ АНТЕН В ПАКЕТІ MMANA

В роботі наведено результати моделювання антен на фрактальній основі. Через складність опису взаємодії антен неевклідової геометрії з радіохвилями їх синтез виконаний з використанням програми MMANA-GAL. Запропонована послідовність етапів моделювання дозволяє забезпечити багатодіапазонність і широкосмуговість. На основі проведених досліджень запропоновані рекомендації щодо практичного застосування фрактальних структур в інтересах систем і мереж 802.11x і 5G.

***Ключові слова:** антена, діаграма спрямованості, коефіцієнт стоячої хвилі, фрактал, MMANA.*

Вступ

В умовах зростання інтересу до систем 5G і поширення застосування 802.11x виникає потреба в розробці пристроїв, які забезпечують роботу в зазначених мережах. До таких пристроїв висуваються досить суперечливі вимоги щодо реалізації широкосмуговості, багатодіапазонності, та можливості реалізації OFDMA, MU-MIMO і DBF. При цьому, антени є невід'ємною частиною систем безпроводового радіозв'язку. Необхідність мінімізації габаритів антенних пристроїв призвела до застосування антен неевклідової

геометрії, серед яких слід виділити фрактальні антени [1, 2].

Враховуючі складність опису взаємодії антен неевклідової геометрії [3] з радіохвилями доцільно виконувати їх синтез із використанням прикладних пакетів шляхом математичного моделювання.

Основна частина

На даний час, моделювання розглядається як необхідний та обов'язковий процес проектування та подальшого відпрацювання. Зараз існує багато програмних додатків для моделювання та проектування антен. В роботі запропоновано використання програми MMANA-GAL [4]. Вона працює в середовищі ОС Windows. Антена в MMANA-GAL описується як набір одиночних прямих проводів. Результати розрахунку виводяться у вигляді 2D і 3D діаграми спрямованості (ДС) і множини графіків-залежностей.

Обчислювальною основою MMANA (так само як і багатьох комерційних програм моделювання) є програма MININEC Ver.3, яка була створена для цілей американських ВМС в Washington Research Institute. Всі додаткові функції та інтерфейси написані відомим програмістом Makoto Mori. MMANA містить бібліотеку з інформацією про понад 200 антен.

Перевагами даної програми є безкоштовність (freeware), простота, зручний інтерфейс, можливість масштабування антени на довільну частоту, розрахунок параметрів пристрою узгодження. Однак, MMANA має деякі обмеження в моделюванні реальної землі, але не має обмежень, по взаємному розташуванню проводів.

В ході досліджень реалізовувалась така послідовність моделювання: проектування антени в MMANA-GAL на основі введених геометричних параметрів; визначення електричних параметрів; пошук (оптимізація) на їх основі базової антени; масштабування на розрахункову частоту; визначення електричних параметрів.

В якості допущень розглядались наступні положення.

1. Визначення параметрів антени проводиться без використання

пристрою узгодження у вільному просторі на основі матеріалу без втрат.

2. За замовчуванням, живлення антени здійснюється через середину центрального фрагменту антени.

3. З врахуванням поняття «еквівалентного провідного вібратору» (рис. 1), діаметр проволу (R) дорівнює 1 мм (для мікросмужкових друкованих антен, відповідно – 2 мм), в т. ч., після процедури масштабування.

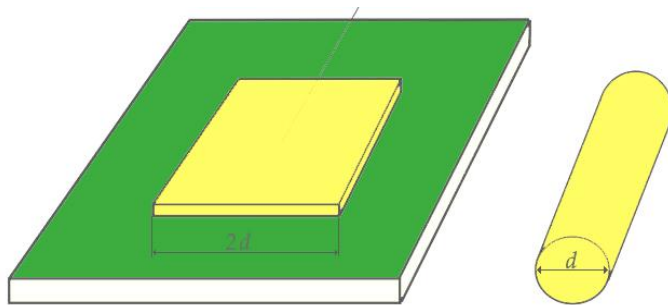

Рис. 1. Співвідношення мікросмужкового елемента та провідного вібратора

4. Смуга пропускання B_{SWR} розраховується при $\text{SWR} = 1,99$, що відповідає загальному прийнятому значенню: $\text{SWR} < 2,0$. Враховуючі імовірну несиметричність B_{SWR} , додатково розраховується її центральна частота, яка в подальшому визначає параметри пристрою узгодження: $F_{\text{med}} = 0,5(F_{\text{min}} + F_{\text{max}})$.

5. Коефіцієнт перекриття діапазону (Spectrum Response Ratio, SRR) дорівнює: $\text{SRR} = F_{\text{max}} \cdot F_{\text{min}}^{-1}$.

6. Результируюча 3D ДС є однопроменевою.

7. В якості базової вибирається антена, що має частоту першого резонансу ($F_{\text{RES\_MMana}}$) при $\text{SRR} \rightarrow \text{min}$, $X \rightarrow 0$ (мніма складова Z_B), $R \rightarrow 50$ Ом (реальна складова Z_B), $F/B \rightarrow 0$, а також див. п. 6.

8. Масштабування базової антени на розрахункову частоту виконується без врахування зсуву резонансних частот, що властиві фрактальним структурам.

В роботі, одною з базових антен визначена петля Мінковського 2-ої ітерації

(в якості ініціатора виступає квадратна рамка, а генератором є ламаної Г. Мінковського). Сутність фрактальних перетворень пояснюється рис. 2.а [5, 6]. Таким чином, квадратна рамка зі стороною L прийнята за нульову ітерацію ($I = 0$). Відповідні геометричні розміри для ітерацій мають співвідношення:

- для першої ($I = 1$): $l_1 = L/4$, $h_1 = l_1/2$;
- для другої ($I = 2$): $l_2 = l_1/4$, $h_2 = l_2/2$, $l_3 = h_2$, $h_3 = l_3/2$.

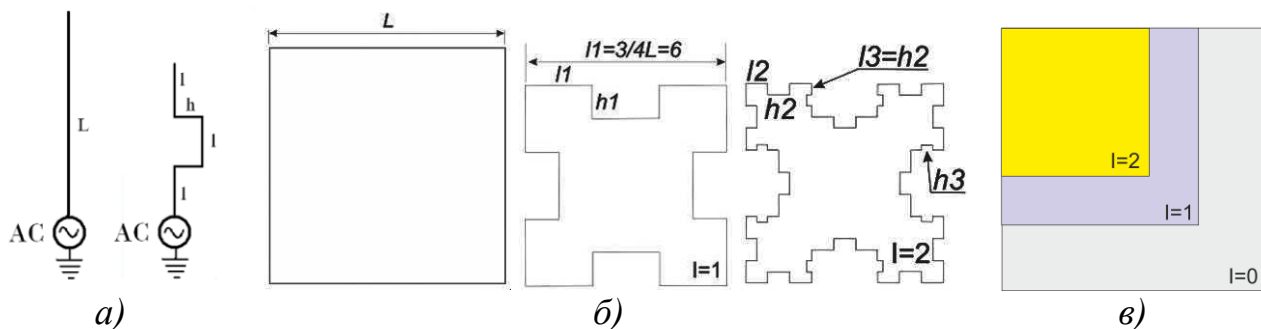

Рис. 2. Процес формування петлі Мінковського 2-ої ітерації: а) – закон фрактального перетворення на основі ламаної Г. Мінковського;

б) – послідовність формування 2-ої ітерації; в) – геометричні співвідношення перших двох ітерацій

Як наслідок, геометричні співвідношення антени (рис. 2.в) для кожної ітерації описуються виразом:

$$L_I = \left(\frac{3}{4}\right)^I L,$$

де I – номер ітерації.

Отриманий ефект мініатюризації дозволяє побудувати багатодіапазонну антену, що складається з петлі Мінковського з внутрішнім елементом, який розрахований на вищий частотний діапазон. В якості прикладу останніх, слід розглядати фрактальні структури (в т.ч., на основі рекурсивного дерева), що наведені на рис. 3. Результуючі ДС наведених структур зображено на рис. 4. Враховуючі наявність в бібліотеці програми деяких варіантів фрактальних структур, основний акцент зроблений на дослідження параметрів базових моделей антен, які зображені на рис. 5 з параметрами, що наведені в табл. 1.

Враховуючі появу обладнання для реалізації 802.11ах, в роботі наведено

результати моделювання антен № 3 і 5, що відображені на рис. 6÷9.

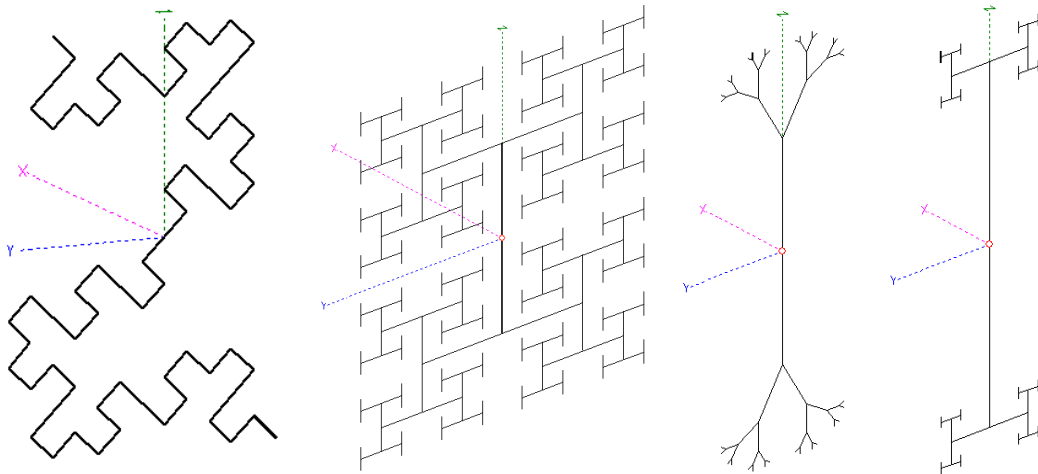

Рис. 3. Варіант внутрішнього елемента комбінованої фрактальної антени

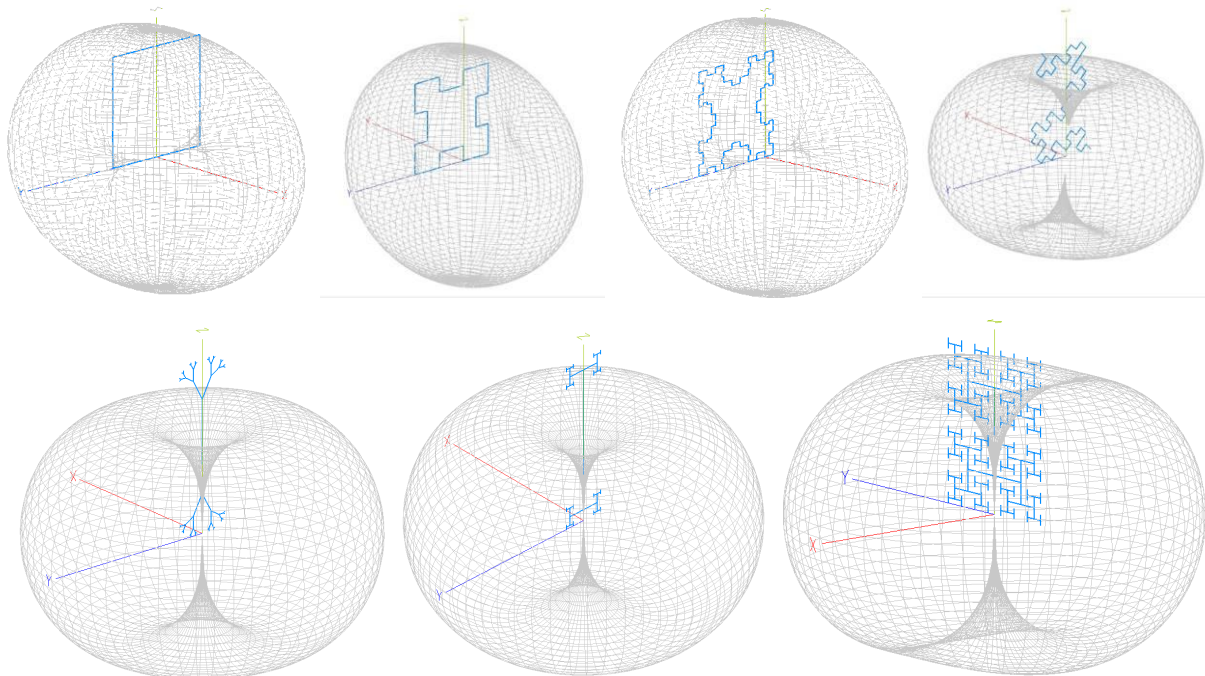

Рис. 4. Результуючі 3D ДС антен, що отримані в MMANA-GAL

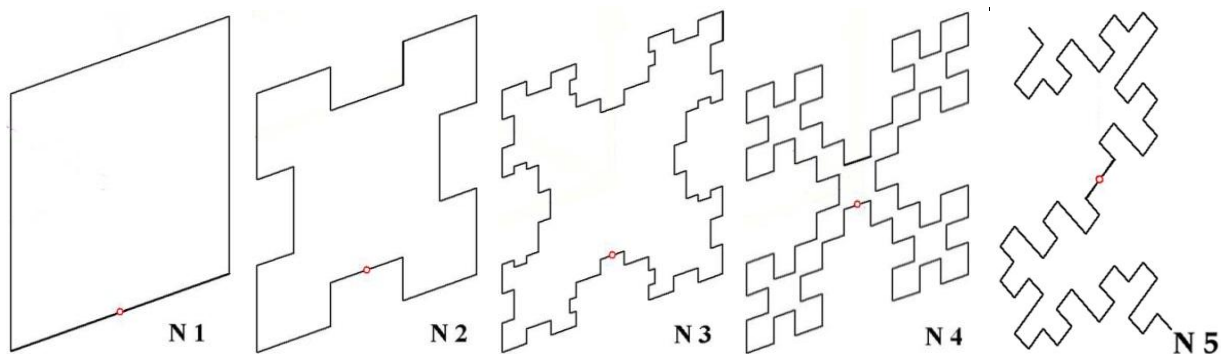

Рис. 5. Моделі антен, що отримані в програмі MMANA-GAL

Аналогічним чином, отримано значення параметрів для інших антен до та

після процедури масштабування (табл. 2).

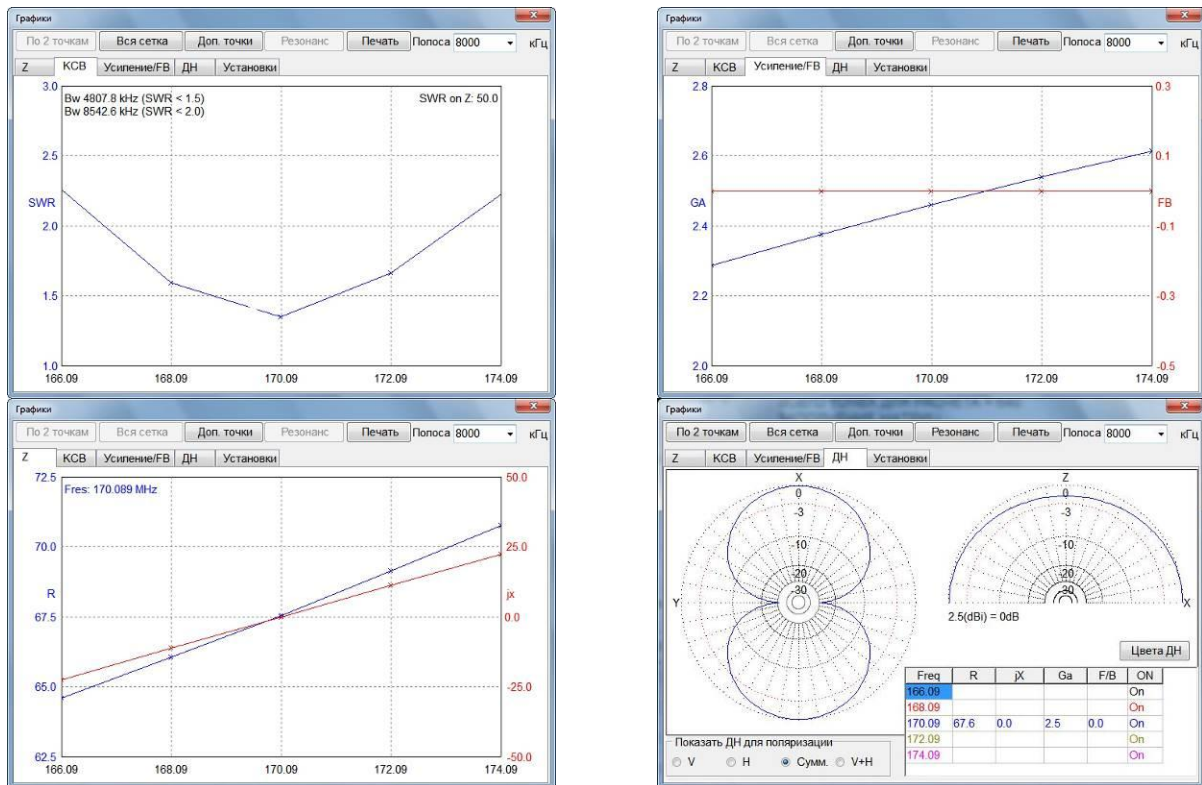

Рис. 6. Параметри базової антени № 3

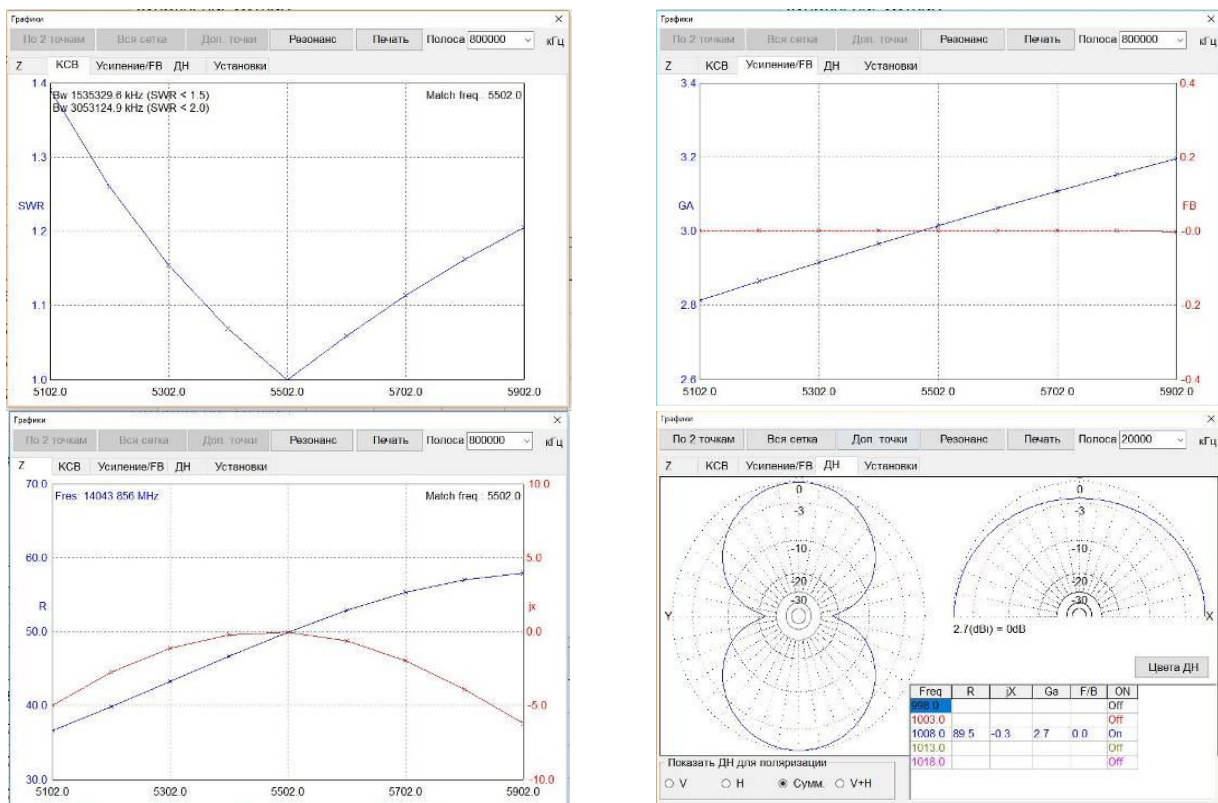

Рис. 7. Параметри масштабованої антени № 3

Слід враховувати те, що антена № 4 (з бібліотеки MMANA-GAL) має $Re(Z_B) = 27 \text{ Ом}$ замість 50 Ом [7]. Як наслідок, після оптимізації та

масштабування 3D ДС не відповідає введеним при моделюванні умовам (рис. 10).

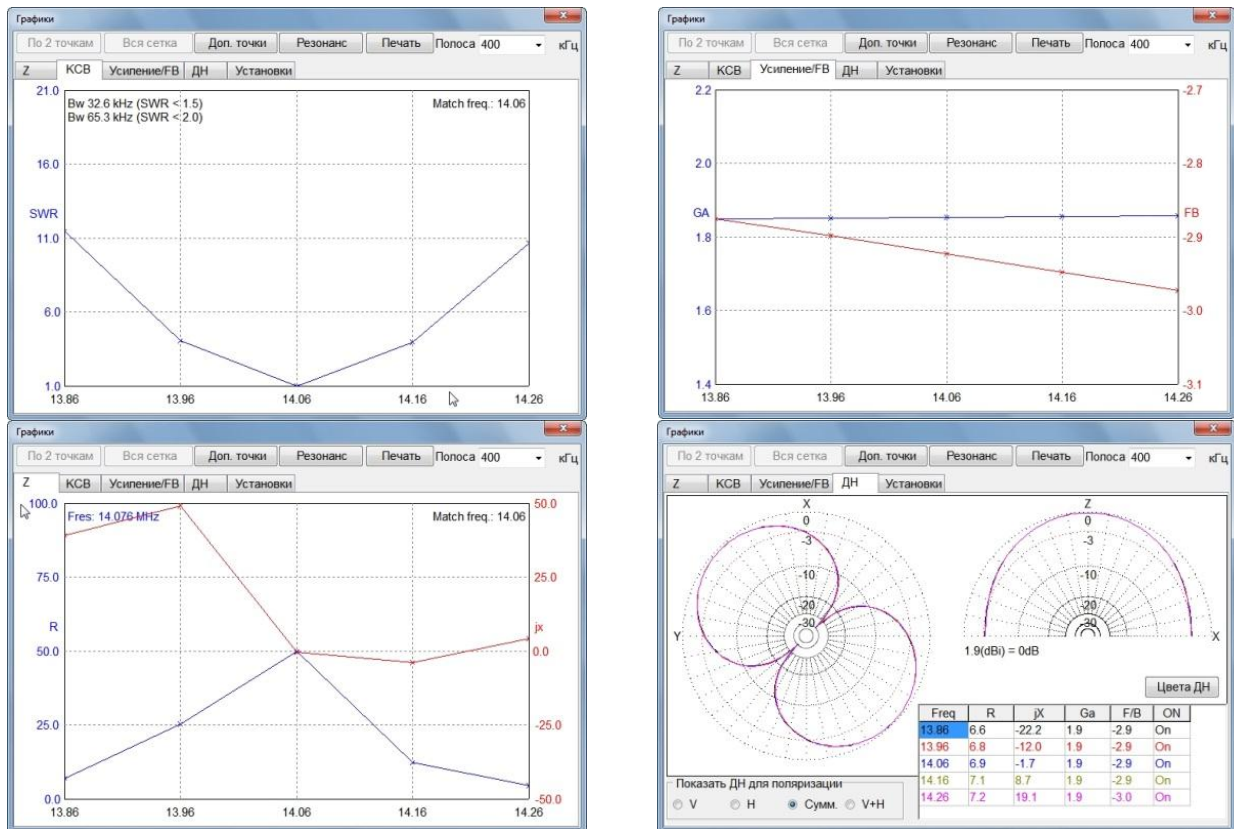

Рис. 8. Параметри базової антени № 5

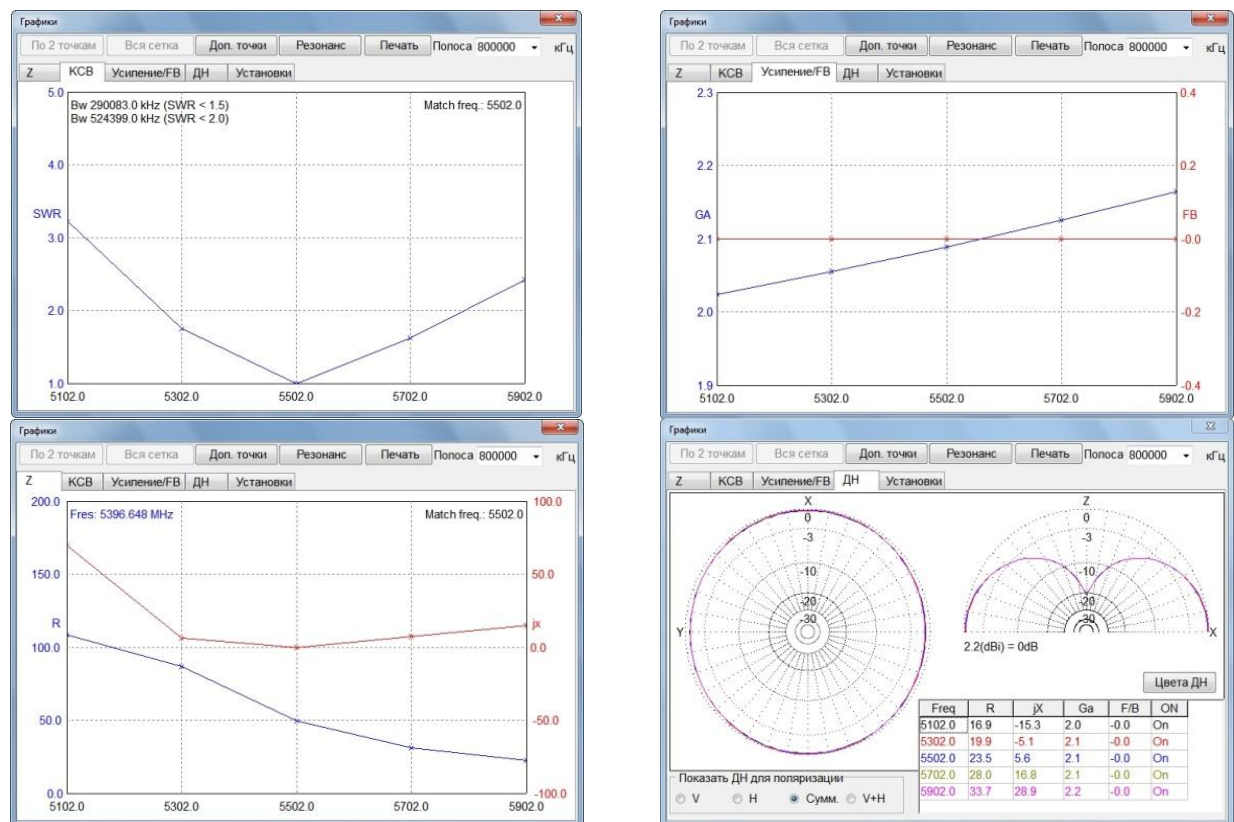

Рис. 9. Параметри масштабованої антени № 5

Таким чином, наведені результати свідчать про досягнення певного рівня мініатюризації антенних систем. Якщо обмежитись габаритами антен існуючих маршрутизаторів Wi-Fi (рис. 11), то можливо реалізувати набір лінійних антенних решіток на основі друківаних антен з метою підвищення ефективності технології MU-MIMO в рамках 802.11ax.

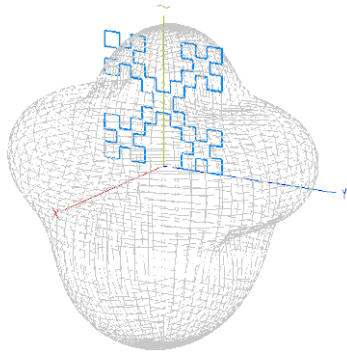

Рис. 10. ДС антени № 4

Рис. 11. Колінеарна антена роутера Wi-Fi

Таблиця 1

Параметри базових антен

№ антени	f_{res} , МГц	Bw (SWR<2,0), кГц	Ga, дБі	F/B, дБ	SWR	Розміри, см
1	125,789	6672,3	3,32	0	2,56	64x64
2	139,867	8290,7	2,7	0	1,61	48x48
3	170,09	8542,6	2,46	0	1,35	36x36
4	14,21	131,3	2,02	0	2,11	284x284
5	14,19	33,5	1,86	2,9	1,01	282x304

Таблиця 2

Параметри базових і масштабованих антен

№ антени		Bw (SWR<2,0), кГц	Ga, дБі	F/B, дБ	SWR	Розміри, см
1	Базова	6672,3	3,32	0	2,56	64 x 64
	Масштабована	5211497	3,63	0	2,94	1,4 x 1,4
2	Базова	8290,7	2,7	0	1,61	48 x 48
	Масштабована	3034739,8	3,19	0	2,49	1,1 x 1,1
3	Базова	8542,6	2,46	0	1,35	36 x 36
	Масштабована	3196563,7	3,03	0	2,51	0,8 x 0,8
4	Базова	131,3	2,02	0	2,11	284 x 284
	Масштабована	412346,2	2,23	-5,67	1,29	0,7 x 0,7
5	Базова	33,5	1,86	2,9	1,01	282 x 304
	Масштабована	524399	2,09	0	2,16	0,8 x 1,2

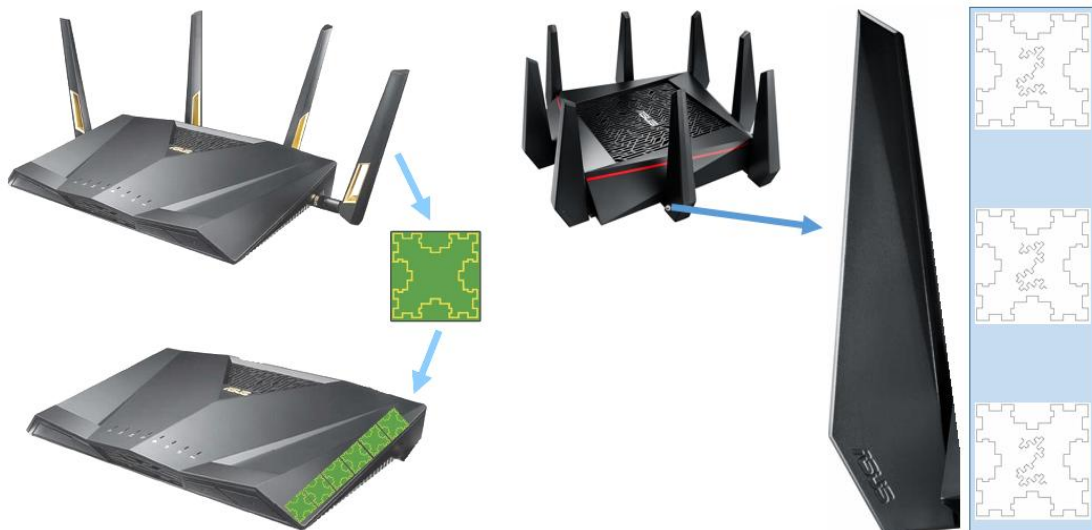

Рис. 12. Варіант заміни антенного елемента для розширення можливостей роутерів з MU-MIMO на прикладі конструктивів Asus RT-AX88U і RT-AC5300

ВИСНОВКИ

Для виконання фрактальних перетворень достатньо обмежуватись на рівні перших 5-ти або 6-ти ітерацій. При використанні MMANA-GAL, для узгодження з потрібним частотним діапазоном необхідно експериментально підбирати частоту масштабування. Зазначену програму доцільно використовувати для антен, що складаються з прямолінійних сегментів, загальна кількість яких не перевищує 4096. Практична реалізація синтезованих антен передбачає застосування пристроїв узгодження.

Подальші дослідження спрямовані на визначення властивостей фрактальних 3D-структур.

Посилання

1. Слюсар В.И. Фрактальные антенны. Принципиально новый тип «ломаных» антенн. / Слюсар В.И. // *Электроника: наука, технология, бизнес.* – 2007. – № 5. – С. 78-83.
2. Слюсар В.И. Фрактальные антенны. Принципиально новый тип «ломаных» антенн. Часть 2. / Слюсар В.И. // *Электроника: наука, технология, бизнес.* – 2007. – № 6. – С. 82-89.
3. Mandelbrot, B.B. *Fractals: Forme, Chance and Dimension* / B.B. Mandelbrot. – San-Francisco: Freeman, 1977. – 365 p.

4. Гончаренко И. Компьютерное моделирование антенн. Все о программе MMANA. / И. Гончаренко. – М.: РадиоСофт. – 2002. – 80 с.

5. Слюсарь І.І. Синтез фрактальних антен діапазону 5 ГГц в пакеті MMANA. / І.І. Слюсарь, Слюсар В.І. Павлюк С.Ф., Кохан Л.І. // Тези доповідей п'ятої міжнародної науково-технічної конференції «Проблеми інформатизації», 26-27 жовтня 2017 р. – ЧДТУ, ВА ЗС АР, УТіГН, ПНТУ, 2016 р. – С. 80.

6. Слюсарь І.І. Технічні аспекти реалізації перспективних технологій MIMO. / І.І. Слюсарь, Слюсар В.І., Дерій Р.С., Довбиш Р.М. // Тези доповідей п'ятої міжнародної науково-технічної конференції «Проблеми інформатизації», 26-27 жовтня 2017 р. – ЧДТУ, ВА ЗС АР, УТіГН, ПНТУ, 2016 р. – С. 81.

7. Наконечний В.С. Разновидности фрактальных антенн и примеры их применения / Наконечний В.С. // Зв'язок – 2015 № 3 – С.53-55.

Authors:

Sliusar I.I., Sliusar V.I., Pavliuk S.F., Kohan L.I., Derii R.S.

SYNTHESIS OF FRACTAL ANTENES IN THE PACKAGE MMANNA

Abstract. The results of simulation of antennas on fractal basis are presented in the work. Due to the complexity of describing the interaction of non-Euclidean geometry antennas with radio waves, their synthesis was performed using the MMANA-GAL program. The proposed sequence of simulation steps allows for multi-bandwidth and broadband. On the basis of the conducted researches recommendations on practical application of fractal structures in the interests of systems and networks 802.11x and 5G are offered.

Keywords: antenna, directional diagram, fractal, MMANA, SWR.

Автори:

Слюсарь І.І., Слюсар В. І., Павлюк С.Ф., Кохан Л.І., Дерій Р.С.

СИНТЕЗ ФРАКТАЛЬНЫХ АНТЕН В ПАКЕТЕ MMANA

Аннотация. В работе представлены результаты моделирования антенн на фрактальной основе. Из-за сложности описания взаимодействия антенн неевклидовой геометрии с радиоволнами их синтез выполнен с использованием программы MMANA-GAL. Предложенная последовательность этапов моделирования позволяет обеспечить многодиапазонность и широкополосность. На основе проведенных исследований предложены рекомендации по практическому применению фрактальных структур в интересах систем и сетей 802.11x и 5G.

Ключевые слова: антенна, диаграмма направленности, коэффициент стоящей волны, фрактал, MMANA.